



Betrouwbare Courant

De krant van het project Aanpak Fraude

mei 2016

Interview met Mirjam van 't Veld, burgemeester van Amstelveen

'We komen meer achter de voordeur'

De gemeente Amstelveen treedt zowel binnengemeentelijk als regionaal op tegen identiteits- en adresgerelateerde fraude, vertelt burgemeester Mirjam van 't Veld. Bovendien werkt Amstelveen mee aan de oprichting van de Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI) Noord-Holland.



Mirjam van 't Veld

Met de digitalisering liggen er niet alleen kansen, maar ook risico's, vindt de burgemeester. 'Overal waar we te maken hebben met geld, subsidies of toeslagen komen identiteits- en adresgerelateerde fraude voor – ook in Amstelveen.

Echtparen die zogenaamd scheiden en een beroep doen op diverse toeslagen. Of erger nog: mensen die onder andermans naam subsidies aanvragen. Mensen worden steeds inventiever. Om hier paal en perk aan te stellen, en om voorbereid te

zijn op het organiseren van de digitale identiteit, moeten we als instanties samen optrekken. Daarom vind ik het erg belangrijk om met zowel andere gemeenten als met ketenpartners als de IND, het AVIM, het OM en de Politie ervaring en expertise uit te wisselen.'

Binnengemeentelijke samenwerking

Het voorkomen van identiteits- en adresgerelateerde fraude is binnen Amstelveen een terugkerend punt op de agenda van het werkoverleg, aldus de burgemeester. 'Vorig jaar hebben we beleidsregels vastgesteld om de in de wet BRP opgenomen verplichtingen tot aangifte van verhuizingen uit te voeren. En we maken budget vrij om medewerkers Publiekszaken interne trainingen te geven en opleidingen en cursussen te laten volgen.

'Actie Schijnwerper'

'De afdelingen Sociaal Domein, Vergunningen, Veiligheid en Handhaving voeren structureel overleg over de bestrijding van woon- en identiteitsfraude. En onze afdelingen Publiekszaken/BRP, Werk & Inkomen en Veiligheid, Vergunningen en Handhaving werken samen met Woningstichting Eigen Haard in "actie Schijnwerper" om onder(ver)huur en andere vormen van woninggerelateerde fraude aan te pakken. Denk bijvoorbeeld aan fraude met uitkeringen of met inschrijving in de BRP. Onze medewerkers reageren op externe en interne meldingen of constatering die op woonfraude kunnen wijzen. De interne partijen komen 's maandags bijeen voor een zogenaamde "weekstart". Eigen Haard schuift hier eens in de vier weken bij aan.'

Lees verder op pagina 2 >>

De trainers worden getraind

Sinds maart wordt een pool van eenentwintig aankomend trainers getraind die afkomstig zijn uit centrumgemeenten. De aankomend trainers worden opgeleid door specialisten van de KMar (André ten Caat en Gerton Bomhof), de IND (Eric Geestman) en de Politie/AVIM (Paul Janssen). Zij vertellen hun bevindingen met het train-de-trainer-programma.

Om de kwaliteit van de BRP te borgen, zal een groot aantal medewerkers Burgerzaken worden opgeleid, met name frontofficemedewerkers. Hierbij wordt gebruikgemaakt van e-learning in combinatie met vaardigheidstrainingen. Omdat de KMar, de IND en de Politie/AVIM niet voldoende capaciteit hebben om alle vaardigheidstrainingen te geven, trainen zij in plaats daarvan eenentwintig medewerkers Burgerzaken op hbo-niveau die het vaar-

digheidsstokje weer doorgeven aan hun collega's binnen gemeenten. De afgelopen maanden hebben de KMar, de IND en de Politie/AVIM meegewerkt aan de ontwikkeling van e-learningmateriaal en de vaardigheidsexamens. Daarnaast verzorgen ze elk de voor hun specifieke vaardigheidstrainingen voor de aankomend trainers.

De ID-driehoek

De KMar heeft het reisdocumen-

tendeel van de training verzorgd, vertellen André ten Caat, hoofd opleidingen ECID en Gerton Bomhof, senior Trainer/Document expert: 'De praktijkdagen worden in de Prinses Maximakazerne gehouden en wij nemen de vaardigheidsexamens af', aldus Ten Caat. 'Tijdens de vaardigheidstraining leren we de trainers hoe ze de ID-driehoek kunnen toepassen: kloppen de persoon, het overlegde document en zijn verhaal/gedrag met elkaar?

Lees verder op pagina 2 >>

Giulietta Marani (projectmanager Aanpak Fraude bij ICTU):

'Het Expertisepunt Aanpak Fraude kan alleen slagen als gemeenten en ketenpartners er echt gebruik van maken.'

Lees verder op pagina 4 >>

Pagina 7:

Interview met Ron van Troost en Luuk Sprengers over de overdracht van Naar Betrouwbare Persoonsgegevens naar de NVVB: 'Persoonlijk contact moet van hoog niveau zijn'

Minister Plasterk:

'Actief tegengaan van adresfraude geeft ook een duidelijk signaal dat de overheid dat niet accepteert'

Lees verder op pagina 3 >>

Inhoud

3 Nieuwe hulpmiddelen verbeteren samenwerking met AVIM

Aanpak adresfraude breidt uit

4 Het Expertisepunt Aanpak Fraude in de praktijk

Hackathon Aanpak Fraude levert innovatieve oplossingen voor verbeteren aanpak fraude

5 Welke gemeente heeft het beste idee voor de aanpak van ID- en adresfraude?

7 Praktische hulpmiddelen en informatiebronnen voor gemeenten

8 'Persoonlijk contact moet van hoog niveau zijn'

9 Bestuurdersbijeenkomst over identiteits- en adresfraude - een terugblik

Gemeentebestuur biedt draagvlak voor aanpak ID- en adresgerelateerde fraude

10 Adresonderzoek: meer dan een geldkwestie

Awareness-training voorziet in kennisbehoefte

vervolg pagina 1

De trainers worden getraind



De trainers aanpak identiteitsfraude

Op Schiphol pakken we veel valse documenten op basis van *profiling*. Je krijgt echt gevoel voor afwijkend gedrag. Veel mensen leren wel de valse geboortedatum uit hun hoofd, maar niet de leeftijd die erbij hoort.'

'We trainen de aankomend trainers op de Prinses Maximakazerne omdat we daar beschikken over een ruime hoeveelheid in beslag genomen valse of vervalste documenten. Zo leren ze steeds andere falsificaten kennen. Als de aankomend trainers klaar zijn met hun opleiding gaan zij ook weer trainen op de Prinses Maximakazerne of op de Marechausseekazerne te Zwolle waar we ook beschikken over falsificaten. De reden dat we gebruik moeten maken van de locaties van de KMar is dat we een zogenaamde domeinbevoegdheid hebben. We mogen de betreffende in beslaggenomen reisdocumenten niet afgeven aan trainers om hen daar binnen hun gemeente mee te laten trainen.'

Bomhof is er trots op dat de KMar alles kosteloos verzorgt. 'Daarmee geven we het signaal af aan gemeenten over hoe belangrijk we het vinden dat we dit hun medewerkers kunnen aanbieden', vertelt hij. 'Zij zitten immers aan het begin van het proces en moeten hun werk goed kunnen doen.'

Kennis naar voorkant

'Bureau Documenten van de IND heeft al aan diverse projecten deelgenomen en trainingen gegeven

aan medewerkers Burgerzaken', vertelt Eric Geestman, Documentexpert Trainingen en fotovergelijking. 'Het train-de-trainer-programma is grootschaliger en sluit aan bij onze behoefte om kennis naar de voorkant te brengen, zodat medewerkers Burgerzaken een inschatting kunnen maken van de juistheid en de betrouwbaarheid van brondocumenten.

'Onze focus ligt daarbij op technisch en tactisch onderzoek aan brondocumenten. Technisch onderzoek houdt in dat de aanstaande trainers met een loepje, UV-lamp en lichtbron druktechnische en printtechnische methoden van vervalsing en wijziging leren opsporen. Het tactische gedeelte bestaat eruit documenten en verbanden goed te doorgronden en verbanden tussen de documenten te leggen. Voor de trainingen hebben we voor een fictief land, Utopia, brondocumenten gemaakt met verschillende wijzigingen en afwijkingen. Tijdens de training gaan de aankomend trainers zelfstandig op zoek naar nagebootste handtekeningen, stempels en dergelijke.

'We verwachten dat de trainers medewerkers Burgerzaken zullen leren om meer documenten aan te bieden die onderzoekwaardig zijn dan in het verleden. Ook hopen we dat het programma een extra stimulans zal betekenen om DISCS breder in gemeenteland neer te zetten. Dat leidt tot verdieping. We hebben overigens in DISCS een lesomgeving gemaakt waar mensen documenten

uit Utopia kunnen raadplegen. Verder hopen we dat medewerkers Burgerzaken weten dat zij ons waar nodig kunnen raadplegen.'

Meer werk

De bijdrage van de Politie/AVIM aan de vaardigheidstrainingen betreft technische en tactische *profiling*, vertelt Paul Janssen, ID-coördinator district Gelderland-Zuid. 'Daarbij gaat het vooral om gezichtsherkenning en -vergelijking, maar ook om doorvragen en niet-voor-de-hand liggende vragen stellen. Bijvoorbeeld naar iemands trouwdag of de kleur van zijn voordeur. Uit de reactie kun je opmaken of iemand de waarheid spreekt. Medewerkers Burgerzaken moeten durven twijfelen. Ik snap het wel als mensen dat niet durven. De meesten zijn heel anders opgeleid.'

'Als vaardigheidstraining laten we hen gezichten vergelijken. Dat is echt het allermoeilijkst.'

Ook wordt er geoefend met een kort gesprek met een acteur. Durf je iemand te vragen of hij zijn petje af wil zetten? Durf je iemand goed aan te kijken en stel je de goede vragen? Janssen: 'Medewerkers Burgerzaken moeten onder tijdsdruk afwijkingen onderkennen. Als de frontoffice iets over het hoofd ziet en de backoffice het evenmin ziet, gaat iemand zo de BRP in.

'Als medewerkers Burgerzaken goed worden opgeleid, mag je verwachten dat ze ons meer vragen zullen stellen en dat we meer strafrechtelijke onderzoeken te doen krijgen. Het stappenplan voor het doen van aangifte maakt het voor mij gemakkelijker om aangifte te doen en aan het OM aan te bieden. Het leidt tot minder vragen van het OM en verbetert de samenwerking.'

Arjan Altena (senior Persoonsinformatievoorziening en expert BRP bij de afdeling Burgerzaken in de gemeente Hengelo en aankomend trainer adresfraude):

'Van 1998 tot 2013 heb ik voor de Bestuursacademie Nederland modules gegeven in de opleiding MLO-BZ, de eerdere BA-BZ. Omdat ik het lesgeven nu wel mis, komt deze kans als geroepen. Ik draag graag kennis over en begeleid mensen graag in en naar een nieuwe werkwijze. Daarnaast is de aanpak van adresfraude een onderwerp waar ik in thuis ben. Ik zie dat de druk op gemeenten om de basisregistratie personen (BRP) op orde te krijgen en te houden nog steeds toeneemt. Anderzijds zie ik ook dat burgers soms, buiten hun schuld, vast komen te zitten in procedures.

Dit alles levert bij mij een drive op om bij te dragen aan goede, duidelijke en zo veel mogelijk uniforme werkwijzen om fraude te voorkomen en om, waar nodig, maatwerk te kunnen leveren aan de burger. Door het geven van de module Adresonderzoek en adreskwaliteit II kan ik meehelpen om bij gemeenten te zorgen voor een goede borging van werkbaar beleid om adresfraude te bestrijden!'

vervolg pagina 1

'We komen meer achter de voordeur'

'Op 7 maart jongstleden zijn we gestart met "Schijnwerper in de wijk". Dit wijkgerichte onderzoek sluit aan bij de Amsterdamse aanpak "Zoeklicht" van woonfraude en het crimineel gebruik van woningen. Met deze gebiedsgerichte intensievere aanpak komen we dus ook meer achter de voordeur. Daarbij zetten we trouwens ook in op gesignaleerde sociale (zorg)problematiek en overlast.'

LAA

De burgemeester ziet de Amstelveense deelname aan de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) als een goede aanvulling op de optimalisering van de kwaliteit van de basisregistratie personen (BRP). 'De resultaten van het onderzoek worden daarom ook opgenomen in de overzichten die Amstelveen maakt in het project "Schijnwerper" en meegenomen in de weekstart', vertelt ze.

Buitengemeentelijke samenwerking

Regionaal werkt Amstelveen in verschillende verbanden samen, aldus Van 't Veld: 'We maken onderdeel uit van het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC). En onze afdeling Burgerzaken heeft structureel overleg met de omliggende gemeenten Uithoorn, Ouder Amstel en Diemen. In dit overleg worden werkprocessen zo veel mogelijk uniform ingevoerd en casussen besproken.

'Ook krijgt de Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI) Noord-Holland steeds meer vorm. In februari hebben wij daartoe zelf een bijeenkomst georganiseerd. Omdat ik het belang zie van deze werkgroep heb ik aangeboden voor Noord Holland het ambassadeurschap op me te nemen. Een mooie uitdaging!'

Trots op een geslaagd train-de-trainer-programma

Harry Molkenboer (toetskundig adviseur van oud-NBP en de NVVB):
'21 aankomend trainers ontvingen gedurende 11 weken 22 dagen training om collega's te trainen in het tegengaan van identiteitsfraude. De 22 dagen zijn verdeeld over 7 dagen theorie, 12 dagen vaardigheid gericht op profiling en het herkennen van echte, valse en vervalste reis- en brondocumenten, plus een driedaagse didactische training. De aankomend trainers zien nu heel goed in hoe lastig het is om de echtheid van een identiteit of een document goed vast te stellen. Vanuit dit gevoel zullen ze hun expertise gaan delen in hun trainingen met hun collega's. Ik ben er trots op dat we daarin zijn geslaagd.'

Carin Kuipers (medewerker Backoffice Burgerzaken Smallingerland: en trainer aanpak identiteitsfraude):

'Je leert tijdens de training echt op een andere manier naar documenten kijken. En door de lessen bij bijvoorbeeld het ID-Centre krijg je ook achtergrondinformatie over de druktechniek en productie van documenten. Ik heb het altijd leuk gevonden om kennis over te dragen. Onder meer bij de gemeente Smallingerland heb ik al eerder mensen opgeleid en een soort opstapcursus verzorgd. Op de WTI-dag in Zwolle werd ik getriggerd om me te verdiepen in dit traject. We hebben ons aangemeld als centrumgemeente en willen met de vouchers de extra expertise in huis halen die daarvoor nodig is! Ondertussen krijgt het WTI Noord-Nederland ook steeds meer vorm. We gaan apparatuur aanschaffen en met die kennis op zak zijn wij er straks klaar voor! Het is erg intensief maar het is leuk dat we ook als groep heel gemotiveerd zijn. Het leuke van zo'n eerste groep in dit traject is, dat dingen nog aangepast kunnen worden en dat daar ook ruimte voor is. We willen allemaal met voldoende kennis voor de groep staan!'

28 april is Eric Geestman in Brussel geweest met het train-de-trainer-programma. Bij de vergadering FAUXDOCS waar alle lidstaten vertegenwoordigd zijn heeft hij een presentatie gegeven. Er is namens de Nederlandse delegatie een voorstel ingediend om het Europees uit te rollen. Er is door verschillende lidstaten enthousiast gereageerd. Nederland is voorzitter tot 1 juli 2016. Daarna zijn respectievelijk Slowakije en Malta voorzittend. Zij hebben ook aangegeven veel belangstelling voor het product te hebben.

Nieuwe hulpmiddelen verbeteren samenwerking met AVIM

Ad van der Meijden, senior adviseur ID-management bij het EVIM, vindt het belangrijk dat medewerkers Burgerzaken bij gereede twijfel een beroep kunnen doen op de afdeling Identificatie van de AVIM in hun politieregio. Drie nieuwe hulpmiddelen kunnen de samenwerking tussen gemeenten en AVIMs versterken.

‘Voor medewerkers Burgerzaken is het de kunst om er aan de voorkant die reis-/brondocumenten uit te pikken waarbij ze twijfelen of fraude vermoeden’, vertelt Van der Meijden. ‘Maar ook wanneer er twijfels ontstaan met betrekking tot de aanvrager die aan de balie staat. Dat lukt steeds beter. De medewerkers worden ook steeds beter opgeleid. Daardoor daalt het aantal vragen

dat aan de Politie wordt gesteld en het aantal zaken dat wordt doorgezet. Hierdoor kunnen wij de medewerkers bij gereede twijfel efficiënt ondersteunen. Gelukkig is er bij de aanvraag van documenten vaak geen grote spoed. Dat geeft de medewerker Burgerzaken de mogelijkheid om eerst zelf onderzoek te verrichten en zo nodig een afspraak te maken met de AVIM,

die een fraudeur kan aanhouden en meenemen naar het bureau. Als een aanvrager de tijdsdruk sterk opvoert, komen wij meteen in actie.’ Daarnaast nemen AVIMs onder andere deel in de bestaande Werkgroepen Tegengaan Identiteitsfraude (WTI), vertelt Van der Meijden. ‘Dat wil zeggen, in Oost-Nederland hebben we ervaring en in Oost-Brabant zijn we nu ervaring aan het opdoen. Er moeten nog convenanten worden gesloten, maar het is in opbouw. Het is echt een leerproces.’

De AVIMs worden op hun beurt ondersteund door het EVIM (Expertisecentrum Vreemdelingen, Identificatie en Mensenhandel), legt Van der Meijden uit. ‘Wij adviseren omtrent beleid van de AVIMs, bijvoorbeeld als het gaat om het opstellen van convenanten met gemeenten, en faciliteren hen en de andere ketenpartners, waaronder gemeenten.’

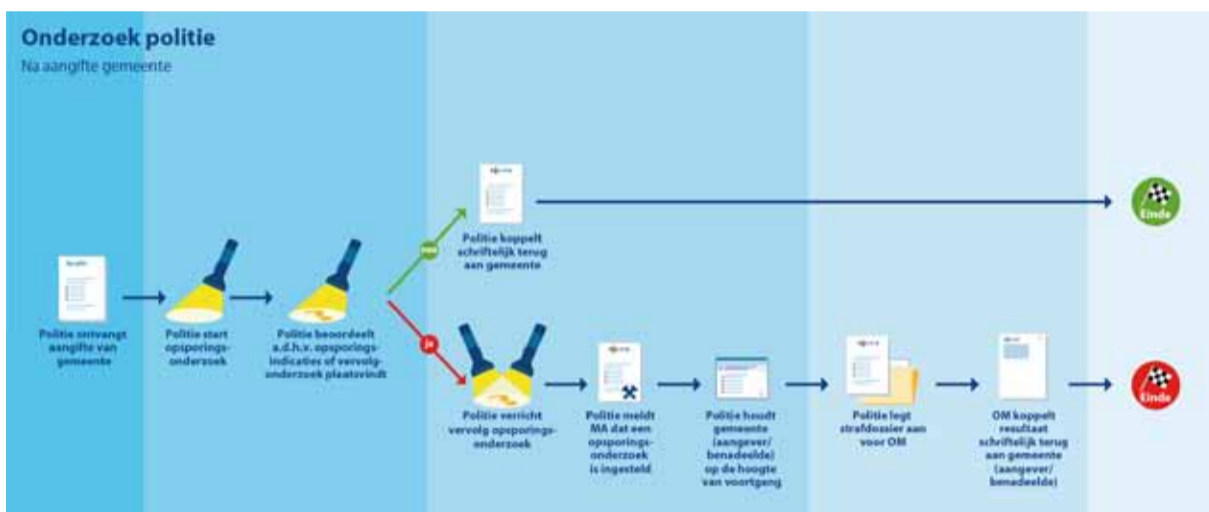


Ad van der Meijden

(deze hulpmiddelen zijn te vinden op het Expertisepunt Aanpak Fraude, zie ook pagina 4). Van der Meijden ziet de voordelen van deze hulpmiddelen voor de efficiëntie binnen de keten en de slaagkans van vervolging. ‘Nu is het een kwestie van verder uitbouwen’, vertelt hij. ‘Inmiddels is er zowel in de pilot-regio’s als de rest van het land een aantal processen in gang gezet, die verder worden gestroomlijnd. Om medewerkers Burgerzaken te kunnen ondersteunen, is het zaak de afspraken goed in te regelen. Ondertussen is de AVIM natuurlijk gewoon bereikbaar voor ondersteuning aan medewerkers Burgerzaken.’

Steun voor hulpmiddelen

Onlangs hebben de chefs van de AVIMs laten weten dat ze gemeenten zullen ondersteunen in de uitrol bij afdelingen Burgerzaken van een stappenplan en een standaardformulier voor het doen van aangifte door medewerkers Burgerzaken, alsook een stappenplan voor het opmaken van een proces-verbaal



Standaardproces voor onderzoek Politie na aangifte van identiteitsfraude door een gemeente

Aanpak adresfraude breidt uit

De overheid blijft de komende jaren actief adresgerelateerde fraude bestrijden. Dat gebeurde als proef sinds 2015 in het project Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA). Daarvoor werden ruim twaalfduizend adressen bezocht, en in bijna vijfduizend gevallen werd een foutief opgegeven adres geconstateerd. Dat bespaart de schatkist naar schatting maximaal 14 miljoen euro aan onterecht verstrekte uitkeringen, toeslagen of oninbare boetes en belastingen. Bovendien verbetert de adresregistratie in de BRP hiermee. Deze aanpak op basis van risicosignalen wordt in ieder geval de komende acht jaar voortgezet en uitgebreid naar meer gemeenten.

Dat heeft het kabinet op 19 april bekend gemaakt. De aanpak van fraude is niet alleen goed voor de schatkist. ‘Actief tegengaan van adresfraude geeft ook een duidelijk signaal dat de overheid dat niet accepteert’, aldus minister Plasterk. De Landelijke Aanpak Adreskwaliteit breidt dus uit tot een landelijke en structurele werkwijze. Sylvia Kuilboer, projectleider LAA

bij Stichting ICTU: ‘We zijn trots op dit succes, dat alleen mogelijk was dankzij de inzet van veel rijksdiensten en gemeenten die samenwerken binnen LAA. Nu breekt een nieuwe fase aan. We gaan door met proeven en pilots om de aanpak verder te ontwikkelen. Nieuwe gemeenten zijn welkom om deel te nemen. Daarnaast gaan we werken aan het in beheer geven van de

aanpak. Voor gemeenten geeft dit kabinetsbesluit zekerheid over de stroom signalen en over de bekostiging van hun adresonderzoek voor LAA.’

De Landelijke Aanpak Adreskwaliteit is ontwikkeld door ICTU, in opdracht van BZK en samen met meer dan 160 gemeenten, de ministeries van Sociale Zaken en Werk-



gelegenheid, Veiligheid en Justitie, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Financiën en hun uitvoeringsorganisaties. De werkwijze van LAA groeit nog steeds. Risicosignalen worden daarvoor steeds verder aangescherpt met praktijkervaringen. Kuilboer: ‘Op 41 procent van de onderzochte adressen staat ten minste één persoon verkeerd ingeschreven in de BRP, ruim boven de 30 procent die we eerder haalden. En: de verrijking van signalen met regelingen is op gang gekomen, zoals over toelagen die mensen krijgen. Daardoor kan straks ook het maatschappelijk belang van de twijfel over een adresgegeven meewegen in de selectie.’

Bekijk de video waarin projectmanager LAA Sylvia Kuilboer vooruit blik:



Gemeenten leggen voor LAA huisbezoeken af op basis van signalen over bijvoorbeeld overbewing of brieven die retour afzender verstuurd worden. Deze signalen komen van verschillende afnemers van de BRP, zoals het Centraal Justitieel Incassobureau, de Belastingdienst en de Nationale Politie. Door het combineren van deze signalen en ze te verspreiden naar gemeenten wordt de trefkans van adresonderzoek hoger en hoeven gemeenten minder bewoners onnodig te benaderen, zo stijgt het rendement van het onderzoek. Na een huisbezoek worden zo nodig adresgegevens bijgewerkt in de BRP. De relevante uitvoeringinstanties krijgen bericht en worden zo in staat gesteld de eigen regelingen te controleren.

Onderzoek van risico-adressen helpt niet alleen om de kwaliteit van de BRP te verhogen of om oneigenlijke uitkeringen te corrigeren. Een enquête onder de gemeenten gaf inzicht in de maatschappelijke, ‘Andere Baten’ die ermee worden behaald. U kunt een gedrukt exemplaar of een PDF-versie van dit onderzoeksrapport opvragen via aanpakadreskwaliteit@ictu.nl.



Het Expertisepunt Aanpak Fraude in de praktijk

Twee jaar geleden won LUST de Hackaton Aanpak Fraude 2014, die door BZK was georganiseerd om concepten binnen te halen die identiteitsfraude helpen bestrijden. ICTU en NVVB richtten gezamenlijk het platform in en stimuleren community-vorming. Momenteel wordt de doorontwikkeling van dit idee, het Expertisepunt Aanpak Fraude, in de praktijk getest. We laten een van de ontwikkelaars en een gebruiker aan het woord.



Het prijswinnende idee, 'wisdom of the crowd' bestond uit een ranglijst waarmee mensen ideeën kunnen delen en een urgentiescore kunnen aangeven in de geüploade problemen, vertelt Boyd Rotgans, ontwerper bij LUSTlab. 'Vervolgens is het idee verder ontwikkeld tot het huidige Expertisepunt Aanpak Fraude, dat nu nog in een prille fase verkeert. Voor de proeftuin, die je kunt zien als een testversie, zijn 200 gemeenteambtenaren geselecteerd die het uitproberen. Met hun feedback zijn we het Expertisepunt verder aan het ontwikkelen.'

Gebruikers betrekken

Boyd laat zien hoe de bètaversie van het Expertisepunt werkt. 'Links staan de processen (Inschrijving BRP, Aanvraag Reisdocumenten en

Aanvraag Bijstandsuitkering). In het midden staat een overzicht van de actuele geüploade kwetsbaarheden met de mogelijkheid om te filteren op 'opgelost', regio, datum en andere tags. Rechts staat een kaart die het inzoomen op regio vergemakkelijkt. Los van de directe kwetsbaarheden zijn er in het Ex-

Willeke van Dijk (strategisch adviseur bij de NVVB):

'Gemeenten hebben in toenemende mate behoefte om hun kennis en ervaring te delen met andere gemeenten op het gebied van fraude. Ook ketenpartners uit de WTI-keten (Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude) sluiten hierbij aan en delen hun expertise. Het is belangrijk om op de hoogte te zijn van fraudetrends om zo (mogelijke) fraude zo veel mogelijk aan de voorkant te bestrijden of liever nog: te voorkomen. Het Expertisepunt Aanpak Fraude kan hierin voorzien.'

pertisepunt tools opgenomen, waaronder de hulpmiddelen voor het beoordelen van brondocumenten, een kennisbank en een community.

'We zijn de interface nog aan het testen: hoe werkt het en hoe pakken gebruikers het op? We krijgen de nodige input binnen. Die zijn we aan het samenvatten en verwerken, maar er zijn ook nog veel verbeterpunten, waaronder de handleiding. 'Ook zullen we meer inspanningen verrichten om de betrokkenheid van de gebruikers te vergroten. Een bekende wens is om het Expertisepunt meer als een sociaal netwerk in te richten. Gebruikers kunnen dan behalve personen ook specifieke problemen – en oplossingen – volgen en krijgen een bericht bij updates.'

Giulietta Marani (projectmanager Aanpak Fraude bij ICTU):

'Het Expertisepunt Aanpak Fraude voorziet in een aantal behoeften bij gemeenten en ketenpartners: het delen van kwetsbaarheden, het vinden van collega's bij andere gemeentes of ketenpartners en het vinden van handreikingen. Alle gemeenten en ketenpartners die we spreken zijn hiernaar op zoek. Het platform kan echter alleen slagen als deze mensen er ook echt gebruik van maken. Gebruikers hebben een aantal aanvullende wensen meegegeven: notificaties, delen van casussen, delen van trends. Samen met de NVVB zal ICTU bekijken hoe het platform zo ingericht kan worden dat het voorziet in de genoemde behoeften en uitnodigt om er wekelijks gebruik van te maken. Een evaluatie van het huidige gebruik staat gepland. Wil je nu al wensen of ervaringen meegeven? Dan kan dit op aanpakfraude@gemeente.nl.'

Behoeft aan casusplatform

Jacqueline Couwenbergh, senior medewerker dienstverlening bij Publiekscontacten in Eindhoven, is een warm voorstander en een actieve gebruiker van het Expertisepunt Aanpak Fraude. 'Vanuit het WTI Oost-Brabant waren we naarstig op zoek naar een platform om kennis te delen', vertelt ze. 'Toen het Expertisepunt zich aandeede, was ik meteen vóór.' Het platform kan echter alleen slagen als veel mensen er iets mee doen, stelt ze. 'Daarom ben ik het stevig aan het promoten. Zo heb ik een collega van reisdocumenten en rijbewijzen, die betrokken is bij het opzetten van een fraudeteam,

gewezen op de mogelijkheid om dat fraudeteam op het Expertisepunt te zetten. Het voordeel van een pilot is dat je dingen kunt uitproberen.'

Het Expertisepunt focust op (kwetsbaarheden in) processen of beleid. 'Op zich is dat niet verkeerd', vindt Couwenbergh, 'maar ik zie om me heen dat mensen dat niet oppakken, terwijl ze stonden te trappelen om aan de pilot te beginnen.' Zij vermoedt dat er meer behoefte is aan een platform waarop casussen kunnen worden besproken zoals WTI Oost-Nederland al heeft. ICTU en NVVB pakken deze wens op, samen met een aantal deelnemers uit het landelijk WTI-overleg.

Hackathon levert innovatieve oplossingen voor verbeteren aanpak fraude

Notifraude en de Meld een Vermoeden-app. Met deze twee innovatieve ideeën wonnen Team Connected en Team Milvum de Hackathon Aanpak Fraude 2016. Beide ideeën richten zich op het verbeteren van de aanpak fraude binnen gemeenten. ICTU organiseerde de hackathon op vrijdag 22 en zaterdag 23 april jl. in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

Ronald Bouman van team Connected: "NotiFraude" is een slimme widget die baliemedewerkers van gemeenten op praktische wijze ondersteunt bij het herkennen van en omgaan met fraudesignalen. Het geeft daarmee medewerkers meer tijd en ruimte voor persoonlijke interactie met de burger.' En Salim Hadri van team Milvum over de "Meld een Vermoeden-app": 'Het is een praktische tool gericht op het

verbeteren van de interne communicatie bij gemeenten als het gaat om melden en onderzoeken van fouten, vergissingen en fraude.'

Voor elk van deze twee winnende teams heeft BZK tot maximaal 30.000 euro beschikbaar voor de verdere uitvoering en toets van het idee. Onder begeleiding van ICTU zullen de twee teams hun idee in de praktijk samen met een overheidsorganisatie in het klein uitproberen.

Over de Hackathon

Negen creatieve ICT-bedrijven werden tijdens de tweedaagse hackathon uitgedaagd om aan de slag te gaan en tot innovatieve methoden of tools te komen voor het aanpakken van identiteits- en adresgerelateerde fraude. Na een reeks indrukwekkende pitches volgde een pittig juryberaad. Op basis van criteria als toepasbaarheid, antifraude-effectiviteit, inventiviteit en originaliteit viel de keus uiteindelijk op



Het winnende team Milvum

teams Connected en Milvum. De jury bestond uit Franc Weerwind (burgemeester van Almere en bestuurder van ICTU), René Bagchus (directeur directie Democratie en Burgerschap binnen ministerie van BZK), Boyd Rotgans (medewerker van LUSTlab, het creatieve bureau dat de Hack-

athon Aanpak Fraude 2014 won) en Giulietta Marani (projectmanager Aanpak Fraude bij ICTU).

Bekijk het video-overzicht van de hackathon:



Het winnende team Connected

Giulietta Marani (projectmanager Aanpak Fraude bij ICTU):

'We hebben bij de hackathon ideeën uit de markt opgehaald, maar we geloven dat er ook binnen gemeenten (aanvullende) innovatieve ideeën zijn voor de aanpak van fraude. Hiernaast vindt u de oproep 'Welke gemeente heeft het beste idee voor de aanpak van ID- en adresfraude?'. Deze kunt u eruit halen en ophangen als poster. U kunt kiezen uit twee kleuren.'

Welke gemeente heeft het beste idee voor de aanpak van ID- en adresfraude?

We zijn op zoek naar ideeën van gemeenten voor de aanpak van identiteits- en adresfraude! Bijvoorbeeld op het gebied van samenwerking met (keten)partners, een bewustwordingscampagne voor burgers, of de inzet van technologische hulpmiddelen.

We dragen graag bij aan de realisatie van het beste idee. Daarom begeleiden we vanuit het project Aanpak Fraude (dat ICTU uitvoert in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) de gemeente met het beste idee bij de uitvoering en toets ervan. Hiervoor is een geldbedrag van maximaal €30.000 beschikbaar.

Voor wie?

Alle gemeenten in Nederland.

Hoe deelnemen?

We ontvangen van uw idee graag een beschrijving in de vorm van een tekstuele uitwerking (maximaal 4 A4) en/of visuele uitwerking. Een jury (bestaande uit experts binnen en buiten de overheid) beoordeelt de ingezonden ideeën op originaliteit en brede toepasbaarheid. Lees de wedstrijdcriteria op de website van ICTU (www.ictu.nl).

Stuur uw idee uiterlijk 30 mei aanstaande naar aanpakfraude@ictu.nl. Mocht u vragen hebben, dan kunt deze ook daarheen mailen.



Welke gemeente heeft het beste idee voor de aanpak van ID- en adresfraude?

We zijn op zoek naar ideeën van gemeenten voor de aanpak van identiteits- en adresfraude! Bijvoorbeeld op het gebied van samenwerking met (keten)partners, een bewustwordingscampagne voor burgers, of de inzet van technologische hulpmiddelen.

We dragen graag bij aan de realisatie van het beste idee. Daarom begeleiden we vanuit het project Aanpak Fraude (dat ICTU uitvoert in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) de gemeente met het beste idee bij de uitvoering en toets ervan. Hiervoor is een geldbedrag van maximaal €30.000 beschikbaar.

Voor wie?

Alle gemeenten in Nederland.

Hoe deelnemen?

We ontvangen van uw idee graag een beschrijving in de vorm van een tekstuele uitwerking (maximaal 4 A4) en/of visuele uitwerking. Een jury (bestaande uit experts binnen en buiten de overheid) beoordeelt de ingezonden ideeën op originaliteit en brede toepasbaarheid. Lees de wedstrijdcriteria op de website van ICTU (www.ictu.nl).

Stuur uw idee uiterlijk 30 mei aanstaande naar aanpakfraude@ictu.nl. Mocht u vragen hebben, dan kunt deze ook daarheen mailen.



Praktische hulpmiddelen en informatiebronnen voor gemeenten

Welke hulpmiddelen, opleidingen, informatiebronnen en expertise van ketenpartners kunt u als gemeente inzetten in de strijd tegen identiteits- en adresgerelateerde fraude? Een handig overzicht.

Hulpmiddelen aanpak adresgerelateerde fraude

Voorlichting aan burgers: Het belang van goede adresgegevens uitgelegd in 2 minuten

Dit filmpje illustreert op toegankelijke wijze wat de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) is, hoe de aanpak werkt en wat het doel is. Geschikt om bijvoorbeeld inwoners van uw gemeente uitleg te bieden over de aanpak van adresgerelateerde fraude en het belang van goede adresgegevens. rijksoverheid.nl/adresfraude



Kennisplatform Landelijke Aanpak Adreskwaliteit op Pleio

In deze online community wisselen gemeenten die deelnemen aan LAA, kennis en ervaring met elkaar uit. Er zijn ook presentaties, handreikingen en juridische documenten te vinden. Daarnaast is er een rubriek 'de Vraagbaak' met veelgestelde vragen en antwoorden die ingaan op het uitvoeren van adresonderzoeken. aanpakadreskwaliteit.pleio.nl



Interactieve infographic 'Signalen uit het gemeentehuis'

Gemeenten kunnen meer rendement behalen met aanpak fraude als andere afdelingen samen met Burgerzaken hun kennis (bijvoorbeeld over adressen) inzetten. Maar hoe doe je dat? Deze infographic laat allerlei werkwijzen zien uit de praktijk. Hij gaat in op de elementen van preventie en het bestrijden van fouten in de BRP. Hoe kun je werkprocessen verbeteren en hoe zit het met de privacy? Kijk voor de infographic met voorbeelden en links naar handige websites in LAA Magazine, blz. 4: magazine.aanpakadreskwaliteit.nl



De Kleine Gids voor gemeenten: over wat er mag bij de aanpak van fraude met de BRP

Een handzame gids (van ICTU en de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens/RvIG) voor medewerkers Burgerzaken over de aanpak van fraude met de BRP. De gids geeft inzicht in mogelijke fraudes en de beschikbare kennis en mogelijkheden om die fraude adequaat te signaleren, te voorkomen en te bestrijden. ictu.nl/aanpakfraude

Het Expertisepunt Aanpak Fraude

Op het Expertisepunt Aanpak Fraude kunnen medewerkers Burgerzaken alle gedeelde aanpakken van fraude vinden en verrijken met eigen praktijkervaringen. Op dit online platform kunnen niet alleen gemeenteambtenaren, maar ook ketenpartners alle informatie vinden over het aanpakken van identiteits- en/of adresgerelateerde fraude. Het Expertisepunt is eerst getest in een proeftuin. De proeftuin liep tot eind april 2016. Als het Expertisepunt aan de verwachtingen van de gebruikers voldoet, wordt het platform vanaf mei 2016 definitief overgedragen aan de NVVB. expertisepuntaanpakfraude.gemeente.nl/login (met gebruikersnaam en wachtwoord)

Hulpmiddelen aanpak identiteitsfraude

Op www.rijksoverheid.nl/identiteitsfraude zijn verschillende communicatiemiddelen beschikbaar die u kunt inzetten om burgers te informeren over hoe identiteitsfraude te herkennen en voorkomen. U vindt er bijvoorbeeld een animatiefilm en een interactieve pdf over de gevaren van identiteitsfraude en wat de burger kan doen om de kans te verkleinen dat hij slachtoffer wordt.



KopieID app

Met de KopieID app maakt de burger met zijn smartphone een veilige kopie van zijn identiteitsbewijs. De KopieID app is te downloaden via de Apple app store, Google play store en Windows Phone. Een instructiefilm legt uit hoe de KopieID app precies werkt.

Het Centraal Meldpunt Identiteitsfraude en -fouten (CMI)

Bij het CMI kunnen slachtoffers van identiteitsfraude terecht die tussen instanties klem komen te zitten als gevolg van identiteitsfraude of adresfraude. Burgers krijgen advies en tips op maat. Zie ook pagina 7 in deze krant.

Hulpmiddelen beoordelen (buitenlandse) brondocumenten

De hulpmiddelen helpen medewerkers Burgerzaken bij het beoordelen van (buitenlandse) brondocumenten. Ze bestaan uit handige checklists, stappenplannen en infographics. De hulpmiddelen zijn beschikbaar via het Expertisepunt Aanpak Fraude of

op te vragen bij de NVVB.

Opleidingen aanpak Identiteitsfraude en adresgerelateerde fraude

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit en van de gegevens in BRP. Om deze taken goed te kunnen doen zijn kennis en vaardigheden nodig. Hiervoor kunt u trainingen aanpak identiteits- en adresgerelateerde volgen. Verbeter uw kennis en vaardigheden op het gebied van identiteits-, document- en adrescontrole. Zo kunt u beter identiteitsgegevens registreren en verifiëren en daardoor potentiële fraude voorkomen. De opleidingen zijn (per 1 april 2016) onderdeel van de PublieksAcademie van de NVVB.

Openbare bronnen

Medewerkers Burgerzaken kunnen verschillende openbare bronnen raadplegen voor documentexpertise en onderzoek van reis-, identiteits- en verblijfsdocumenten. De wet verplicht bedrijven om in bepaalde omstandigheden zelf de fysieke controle van een identiteits-document uit te voeren.

identiteitsdocumenten.nl

De website voor controle van Nederlandse identiteitsdocumenten.

Edison TD

De website voor controle van identiteitsdocumenten van andere landen. edison.td.net

PRADO

De website voor informatie over Europese reis- en identiteitsdocumenten. consilium.europa.eu/prado

DISCS

DISCS (Document Information System for Civil Status (DISCS) is een documentinformatiesysteem voor brondocumenten; een digitale verzameling van bijna 3000 fysieke buitenlandse documenten en hun echtheidskenmerken, ingedeeld per land. In DISCS staan voorbeelden van documenten die eerder zijn aangeboden bij de balie en die aan de echtheidskenmerken voldoen. discs.nl (met gebruikersnaam en wachtwoord)

Code1000.com

Op deze website vindt u in de linkerkolom de link naar Ontvreemde zaken. Hier is aan de hand van het documentnummer te zien of het gestolen is.

Dutch ID-app

Met deze app zijn de echtheidskenmerken van de nieuwe identiteitsbewijzen te controleren

RDW.nl/echtheidskenmerken

Deze website geeft duidelijkheid over de echtheidskenmerken van het nieuwe kentekenbewijs en rijbewijs.

Raadplegen van ketenpartners

Mocht er twijfel blijven bestaan dan kan er gebruik gemaakt worden van de expertise van ketenpartners.

AVIM/Politie

Tweedelijns ondersteuning bij de beoordeling van identiteits- of brondocumenten.

Bureau Documenten van de IND

Mocht er na raadpleging van DISCS nog steeds twijfel bestaan aan de echtheid van een buitenlands brondocument, dan kan Bureau Documenten van de IND (Immigratie- en Naturalisatiedienst) onderzoek doen en/of advies geven. Te bereiken via: 088 - 043 04 80 of burdoc.ondersteuning@ind.minvenj.nl.

ID-desk van de Koninklijke Marechaussee

Derdelijns ondersteuning bij de beoordeling van identiteitsdocumenten.

RDW – Expertise Centrum Rijbewijzen (ECR)

Derdelijns ondersteuning bij de beoordeling van (vreemde) rijbewijzen.

‘Persoonlijk contact moet van hoog niveau zijn’

Per 1 september 2016 heeft de NVVB een volledig nieuwe opleidingsstructuur: het Diplomastelsel Burgerzaken, onderdeel van de PublieksAcademie NVVB. Om dat te faciliteren is het project Naar Betrouwbare Persoonsgegevens (NBP) per 1 april overgedragen aan de NVVB.

Voormalig projectleider Ron van Troost kijkt met een zeer tevreden blik terug op hoe het project NBP zich heeft ontwikkeld. ‘We hebben de kerndoelen gehaald’, vertelt hij. ‘Zo hebben we hulpmiddelen ontwikkeld om de kwaliteit van persoons- en identiteitsgegevens te borgen en een kwalificatiestructuur opgezet om de deskundigheid van medewerkers Burgerzaken te bevorderen.’

Landelijke Overleg WTI

Beide actielijnen komen samen in de Werkgroepen Tegengaan Identiteitsfraude (WTI), die worden opgezet in Noord-Nederland en Rijnmond, naar het voorbeeld van de politieregio's Oost-Nederland en Oost-Brabant.

Luuk Sprengers, manager bedrijfsvoering bij de NVVB: ‘Wij hebben het Landelijk Overleg WTI in het leven geroepen waar regio's zich bij kunnen aansluiten. Het is belangrijk dat gemeenten binnen de overige zes regio's zelf bevlogen mensen aanwijzen die de WTI-kar gaan trekken. De NVVB kan ze hierbij van deskundig advies voorzien.’ Maar ze staan er niet helemaal alleen voor’, vult Van Troost aan. ‘We kunnen gemeenten

nu goed faciliteren om de identiteit van burgers juist vast te stellen en de kwaliteit van de BRP te garanderen.’

Diplomastelsel Burgerzaken

‘We zijn nu druk bezig om voor iedereen inzichtelijk te maken dat het oude diplomastelsel eindig is en dat er een verbeterde structuur voor in de plaats komt’, aldus Sprengers. ‘Het jaarlijkse congres is een uitgelezen moment om medewerkers Burgerzaken in te lichten over de veranderingen. Daarom hebben NBP en de NVVB in onderling overleg gekozen voor de overdracht per 1 april.’ Van Troost ziet nog een ander voordeel van deze timing: ‘Als je per 1 september een kwalitatieve opleidingsstructuur *up and running* wilt hebben, moet je dat tijdig in gang zetten.

‘Medewerkers Burgerzaken zullen merken dat de NVVB hen beter kan faciliteren om de identiteit van burgers goed vast te stellen. Ook worden de opleidingen ten behoeve van het tegengaan van identiteits- en adresgerelateerde fraude veel uitgebreider neergezet dan in het verleden het geval was.’

‘Behalve op theorie richten we sterker de aandacht op de competentie-

kant’, legt Sprengers uit. ‘Behalve een goede gastheer of -vrouw zijn moet de medewerker ook kritische vragen kunnen stellen als hij of zij een situatie niet vertrouwt. De contacten met burgers en ondernemers verlopen steeds meer digitaal. Als er persoonlijk contact is, moet die ook van hoog niveau zijn.

Als medewerkers desondanks twifelen aan een brondocument, of fraude constateren, zullen ze merken dat ze gehoor vinden bij ketenpartners als IND en KMar. Van Troost: ‘Doordat die partijen samenwerkingspartners zijn geworden, is de drempel weggenomen.

‘Er zijn op het gebied van opleidingen veel smaken. We werken nu hard aan de kwaliteit van de PublieksAcademie NVVB, opdat gemeenten met vertrouwen kiezen voor onze standaardkwalificatiestructuur, die heel veel flexibiliteit biedt tegen lage kosten.

‘Daarnaast zijn we de examenorganisatie voor het Diplomastelsel Burgerzaken. We beschikken over een keurmerk die onze geschiktheid duidelijk maakt, en we wachten op een audit van de Examenkamer.’

Voortdurend leren

‘Gezien alle ontwikkelingen in dit vakgebied is het zaak dat je om de paar jaar je kennis opfrist’, vervolgt Sprengers. ‘In het nieuwe stelsel krijgen medewerkers elke drie jaar een signaal dat ze hun kennis moeten opfrissen. Naast de nieuwe deelnemers worden de diploma-bezitters van de vorige stelsels jaarlijks in de gelegenheid gesteld een



Ron van Troost en Luuk Sprengers

actualiteitsexamen van de NVVB te volgen. Leidinggevend en bestuurders moeten deze noodzaak erkennen en hier ruimte voor bieden.’

Goede samenwerking

Sprengers is zeer tevreden met het werk dat het project NBP heeft geleverd. ‘Nu is het diplomastelsel in handen van de NVVB, en wij gaan door op de ingeslagen weg’, vertelt hij. ‘Op het gebied van fraudebestrijding zullen de NVVB, ICTU en

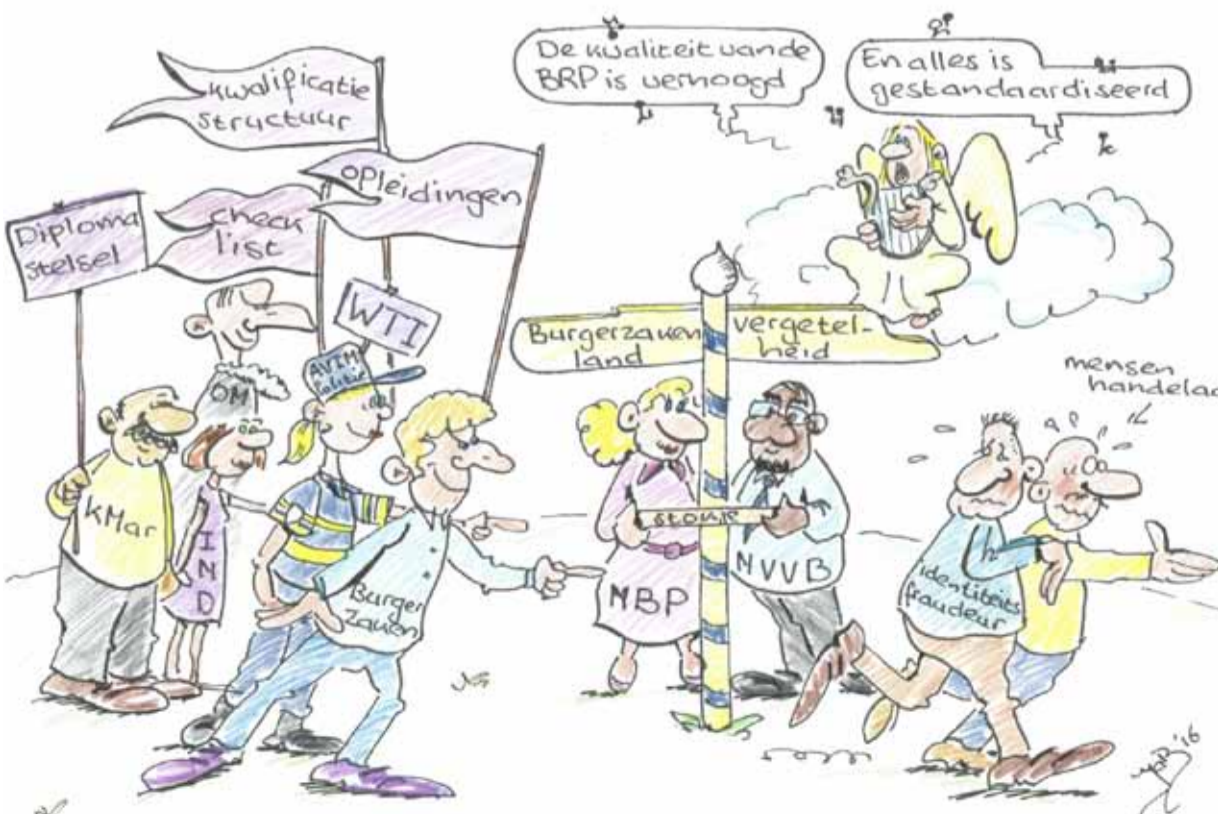
BZK elkaar nog veel tegenkomen, bijvoorbeeld in projecten als Landelijke Aanpak Adreskwaliteit en project Aanpak Fraude. Die drie partijen moeten een goede samenwerking onderhouden, zodat het thema fraude blijvend aandacht krijgt.’

Op de eerste congresdag worden de plannen voor het Diplomastelsel Burgerzaken uitgelegd tijdens een driegesprek tussen NVVB-voorzitter Simon Rijdsdijk, René Bagchus, directeur Democratie en Burgerschap van het ministerie van BZK, en André Regtop, algemeen directeur van ontwikkelingspartner ICTU.

Op naar de oplevering van het Diplomastelsel Burgerzaken

Harry Molkenboer (toetskundig adviseur van oud-NBP en de NVVB): ‘Een deadline werkt als een katalysator. Vele kleine en grote tussentijdse resultaten moeten worden behaald om de uiteindelijke projectdoelstelling te realiseren. Op 1 september 2016 moet het Diplomastelsel Burgerzaken staan als een huis. Verschillende betrokkenen bij het project voelen zich als hordelopers. Na elke behaalde horde staat de volgende klaar. Leerdoelen uit vervallen modules zijn herverdeeld over andere modules. Examens worden aangepast en examens voor nieuwe modules worden ontwikkeld. Niet alleen meer theorie-examens en praktijkopdrachten, maar ook vaardigheidsexamens. Opgeleide eigen gemeentelijke trainers, gericht op het tegengaan van identiteits- en documentgerelateerde fraude, ronden hun inhoudelijke training af en maken zich op voor hun didactische scholing. Al voor de zomer gaan ze zelf de eerste vaardigheidstrainingen geven. Het Learning Management Systeem binnen de PublieksAcademie wordt ingericht en de laatste trainingsmaterialen en e-learnings worden ontwikkeld.

Veel kennis is nieuw ontwikkeld, zoals die voor technische en tactische profilering, of voor adresonderzoek en adreskwaliteit. Dit zorgt voor eigen dynamiek met een grote betrokkenheid van specialisten binnen Burgerzaken. Dat er zoveel mensen bij betrokken zijn, die ook hun normale eigen taken hebben, maakt het plannen soms lastig. Het overall aanwezige enthousiasme om mee te mogen doen aan de ontwikkeling van onderdelen van het nieuwe Diplomastelsel Burgerzaken zorgt ervoor dat de hordes worden genomen. Nu de laatste paar nog.’



Bestuurdersbijeenkomst over adres- en identiteitsfraude – een terugblik

Tijdens een bijeenkomst op 14 maart 2016 spraken burgemeesters en wethouders Sociaal Domein over de urgentie van een gezamenlijke aanpak tegen adres- en identiteitsfraude. De bestuurders gingen in drie rondes in gesprek over adres- en identiteitsfraude en wisselden hun ervaringen uit.

De eerste ronde richtte zich op de knelpunten op medewerkers-, organisatie- en bestuurdersniveau bij het constateren van adres- en identiteitsfraude. In ronde twee spraken de bestuurders over voorbeelden en oplossingen, en over de relatie tussen adres- en identiteitsfraude en ondermijning. Ten slotte kwam in ronde drie aan de orde hoe de aanpak van fraude en de bescherming van privacy elkaar kunnen versterken en wat het spanningsveld hiertussen is.

De bijeenkomst heeft veel informatie opgeleverd. De problemen zijn in verschillende thema's te onderscheiden:

Een van de hoofdthema's was ondermijning en criminaliteit. Tijdens de bijeenkomst constateerden bestuurders dat adres- en identiteitsfraude middelen zijn voor grotere criminele activiteiten, zoals mensen- en drugshandel.

Veel bestuurders bleken een spanningsveld te ervaren tussen dienstverlening en handhaving. Bestuurders willen graag dienstbaar zijn naar hun burgers, door bijvoorbeeld een frauderende buurman aan te pakken, maar zij zien zich ook geconfronteerd met de grotere gevolgen van ondermijning. Vaak moeten gemeenten afwegen welke misstanden de hoogste prioriteit krijgen.

Een ander punt dat door bestuurders werd aangehaald ging over privacy en informatie-uitwisseling. Om adres- en identiteitsfraude op te sporen is het wenselijk om informatie en gegevens te delen: binnen de gemeente, maar ook tussen gemeenten en instanties. Echter, op dit moment is het onvoldoende

duidelijk in hoeverre dit wettelijk is toegestaan.

Verder bleek het gebrek aan capaciteit en middelen een veel voorkomend thema. Veel deelnemers

gaven bijvoorbeeld aan dat gemeenten onvoldoende capaciteit en controlemechanismen hebben, waardoor er onvoldoende mogelijkheden zijn om fraude te signaleren, of om bij gesignaleerde fraude ook daadwerkelijk door te pakken en te handhaven.

Naast bovengenoemde thema's zijn er meerdere thema's met deelproblemen en oplossingen naar voren

gekomen. De bestuurders krijgen in een brief meer uitgebreide informatie over de inhoudelijke opbrengst van de bijeenkomst. Daarnaast worden de thema's meegenomen bij de ontwikkeling van beleid met betrekking tot de aanpak van adres- en identiteitsfraude. Tevens worden de uitkomsten gebruikt voor de managementtafels die na de zomer in samenwerking met een aantal gemeenten worden georganiseerd.



Gemeentebestuur biedt draagvlak voor aanpak ID- en adresgerelateerde fraude

Interview met Petra Kras, hoofd Burgerzaken in de gemeente Purmerend

Op het gebied van kwaliteitsbewaking van de BRP en aanpak van id-fraude en adresgerelateerde fraude ziet Petra Kras, hoofd Burgerzaken Purmerend en voorzitter van de NVVB-regio Noord-Holland, zich in hoge mate gesteund door het gemeentebestuur.

Petra Kras is zeer tevreden over de hulpmiddelen die het project Naar Betrouwbare Persoonsgegevens (NBP) voor gemeenten heeft ontwikkeld: 'Dankzij die hulpmiddelen is er een uniforme manier om persoonsgegevens te controleren en in de BRP in te voeren. Bovendien is nu duidelijk waar je terecht kunt met vragen. Dat maakt ons krachtiger.'

Ook is ze zeer enthousiast over de opleidingen. 'Bijna al onze mensen hebben in het kader van de pilot opleidingen gevolgd, en we hebben kleinere gemeenten in de regio Zaanstreek-Waterland geholpen met in-company-trainingen. Daardoor weten we elkaar goed te vinden als we vragen hebben.'

WTI Noord-Holland

De gemeente Purmerend heeft sinds 2010 een convenant met Politie en Justitie om de hennep-

teelt aan te pakken. 'Er zijn goede afspraken en de lijnen zijn kort. Dat kan alleen als er bestuurlijk én ambtelijk draagvlak voor is', stelt Kras. 'Samenwerken binnen de gemeente en daarbuiten is cruciaal in de aanpak van fraude, en er zijn verschillende convenanten gesloten, onder andere met corporaties. De samenwerking met de politie is verder versterkt in de Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI) Noord-Holland, waar Kras medeoprichter en trekker van is. 'Met behulp van casussen kunnen gemeenten steeds professioneler worden', vertelt ze. 'Iedereen die ik spreek, is er enthousiast over.' Ze ziet als extra voordeel dat de lijnen met instanties als IND en KMar korter zijn geworden. Ze is tevreden dat er bij de tweede bijeenkomst, begin februari, jongstleden twintig aanmeldingen waren, waaronder veertien gemeenten.

Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA)

Purmerend is eveneens betrokken bij de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit. Medewerkers van de afdelingen Burgerzaken en Werk en Welzijn gaan samen op huisbezoek bij in totaal 106 verwonderadressen. Ook daar biedt het gemeentebestuur draagvlak en ondersteu-



ning voor, vertelt Kras. 'Dat blijkt ook uit het feit dat diverse juridische procedures tot op het hoogste niveau worden gevoerd.' Van de 27 tot dusver bezochte adressen werden er 7 afwijkingen geconstateerd die leidden tot wijzigingen van de BRP. 'Het ging vooral om briefadressen', aldus Kras. 'Vaak hebben we het dubbele nodig van de gebudgetteerde tijd, maar het levert echt iets op, dus er is zeker een terugverdieneffect. Dat er nu een landelijke aanpak is, waar ook nog opleidingen voor zijn ontwikkeld, biedt toegevoegde waarde.'

Wat is nodig om tot een strafrechterlijke vervolging te komen bij identiteitsfraude?

Gabrielle Dessing (jurist en adviseur bij het OM, arrondissement Oost-Nederland): 'Juridisch gezien gaat het om de delictomschrijving. Alle onderdelen van de artikelen voor identiteitsfraude in het Wetboek, moeten wij kunnen bewijzen. Dit kan alleen met een goed dossier. In een goed dossier is de situatie zo uitgebreid en gedetailleerd mogelijk beschreven. Waarom denk je dat een document vals is? Welke concrete aanwijzingen heb je daarvoor? Vul dus niet te snel 'onbekend' in, want dat kan ertoe leiden dat een zaak misschien onnodig geseponeerd wordt. Dat moeten we voorkomen, want identiteitsfraude kan veel maatschappelijke schade aanrichten. Er staat volgens de richtlijnen niet voor niets een gevangenisstraf op van twee maanden.'

Hoe kan de IND de gemeente van dienst zijn?

Fred Hoogenberg (senior documentexpert bij Bureau Documenten/IND): 'Gemeenten kunnen gebruik maken van onze expertise. De IND heeft 'DISCS' ontwikkeld (zie ook pagina 6), een informatiesysteem waarin ongeveer 3.500 brondocumenten zijn opgenomen. Bij elk document geven we technische en waar mogelijk tactische informatie: Hoe hoort het document eruit te zien? Welke technieken zijn toegepast? Waar kan een document afgegeven zijn? Op welke echtheidskenmerken moet je letten? Met dit systeem, dat we aan iedere gemeente in Nederland hebben aangeboden, kan een gemeente eerst zelf kritisch naar een document kijken. Komen ze er niet uit? Dan onderzoeken wij het document en sturen de rapportage terug naar de gemeente. Soms vloeien daar hoorcommissies of rechtszaken uit voort, waarbij wij zo nodig als getuige-deskundige optreden en uitleggen waarom een document is afgekeurd.'

Het is belangrijk dat gemeenten op een uniforme wijze samenwerken. Ontwikkelingen zoals de WTI (Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude) en het project NBP (Naar Betrouwbare Persoonsgegevens) helpen daarbij. Uniformiteit maakt het zogenaamde "shoppen" bij gemeenten minder aantrekkelijk voor criminelen.'

Onderzoek LAA naar maatschappelijke baten

Adresonderzoek: meer dan een geldkwestie

Adresonderzoek levert niet alleen financiële baten op, maar ook maatschappelijke. Om daar een vinger achter te krijgen, ondervroeg de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) 279 lokale professionals die werkzaam zijn op het terrein van burgerzaken, handhaving/veiligheid en het sociaal domein.

Belang van het onderzoek

Lastig te meten

Voor de partners van LAA zijn de maatschappelijke baten minstens zo belangrijk als de financiële. Juist deze andere opbrengsten dragen in hun gemeente sterk bij aan het bestuurlijke en maatschappelijke

draagvlak voor adresonderzoeken. Lastig is echter dat maatschappelijke baten moeilijk zijn te staven met harde cijfers. Daarom koos LAA voor een andere benadering, waarbij lokale professionals in brainstormsessies vertelden welke effecten van adresonderzoek zij zien in hun dagelijkse praktijk. Dat leverde een lijst op van twaalf mogelijke maatschappelijke baten. Collega's in alle LAA-gemeenten kregen die twaalf baten daarna voorgelegd in een enquête. Van hen reageerde 79 procent: een hoge respons.

Andere baten als effect van LAA-adresonderzoeken

Eensgezind

Wat opvalt in de antwoorden is de eensgezindheid van de lokale professionals. In alle vakgebieden, en ongeacht of de ondervraagden voor een grote of kleine gemeente werken, denken ze dat adresonderzoek in hoge of redelijke mate bijdraagt aan elf van de twaalf genoemde andere baten.

Betrouwbare informatie, betere registraties

Volgens 85 procent van de lokale professionals leiden de LAA-adresonderzoeken 'in hoge mate' of 'in redelijke mate' tot meer betrouwbare informatie bij rampen en crisissituaties. En volgens eveneens 85 procent leiden de LAA-adresonder-

zoeken tot een betere kwaliteit van registraties/gegevens.

En nog veel meer

Maar de LAA-adresonderzoeken leveren volgens ongeveer driekwart van de professionals nog veel meer maatschappelijke baten op, zoals: preventieve werking (minder ongewenst gedrag en fraude), verbetering van de zichtbaarheid en het imago van de gemeente, minder problemen als gevolg van onderverhuur en overbewoning, voordelen voor de goedwillende burger en betere samenwerking met organisaties buiten de gemeente.

Voorbeelden uit de praktijk

Schat aan verhalen

Het onderzoek leverde een schat aan verhalen op. In deze praktijkverhalen kwamen alle maatschappelijke baten duidelijk naar voren. Bijvoorbeeld over adresonderzoek als bron voor betere informatie in geval van een crisis. Een ambtenaar vertelde: 'In een bedrijfspand op een industrieterrein bleken twaalf Slowaken te wonen, vlak bij een risicovol bedrijf. Zou zich daar een

calamiteit voordoen, dan is niet bekend dat er vlakbij ook mensen wonen. De brandweer richt zich in dat geval op het bedrijf, maar niet op het redden van de bewoners.'

Brede effecten

Geregeld kwamen absurde of schrijnende situaties naar voren. 'Bij controle bleek dat de dagbesteding die in het kader van de WMO aangeboden zou moeten worden, plaatsvond in een dichtgetimmerd slooppand', vertelde een geïnterviewde.

De gesprekspartners benoemen ook de brede effecten van adresonderzoek. 'Dat levert verschillende andere baten op', kregen de onderzoekers van een professional te horen. 'Minder trajecten schuldhulpverlening, minder aanvragen voor uitkeringen, minder onnodige woningaanpassingen, minder onterechte PGB's, minder ondersteuning vanuit de WMO en bijvoorbeeld ook efficiëntere inzet van ondersteuning.'

Twaalf maatschappelijke baten

Hieronder staan alle twaalf onderzochte maatschappelijke baten, met het percentage ondervraagden dat denkt dat adresonderzoek hieraan in hoge of redelijke mate bijdraagt.

Betrouwbare informatie bij rampen en crises	85 procent
Betere kwaliteit van registraties/gegevens	85 procent
Preventieve werking/minder ongewenst gedrag en fraude	78 procent
Minder problemen door overbewoning of onderverhuur	76 procent
Betere zichtbaarheid en imago gemeente	76 procent
Betere samenwerking buiten gemeente	74 procent
Voordelen voor goedwillende burger	74 procent
Efficiëncywinst gemeente	63 procent
Betere gegevens voor beleid/voorzieningen	63 procent
Meer signalen voor zorg/hulpverlening	58 procent
Andere financiële baten	58 procent
Afname ernstige criminaliteit	39 procent

Awareness-training voorziet in kennisbehoefte

Interview met Klaasje van der Haar, specialist Burgerzaken in de gemeente Zwolle



De gemeente Zwolle verzorgt awareness-trainingen voor medewerkers Burgerzaken van kleine gemeenten in haar omgeving. Klaasje van der Haar, specialist Burgerzaken in Zwolle, legt uit waarom.

Het initiatief voor de awareness-training ligt bij de Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI) Oost-Nederland, vertelt Klaasje van der Haar. 'Als onderdeel van het convenant is besloten medewerkers Burgerzaken in die politieregio meer bewust te maken van wat identiteitsfraude is en waar ze op moeten letten.' De awareness-training die hiervoor werd ontwikkeld, is gebaseerd op het train-de-trainer-programma dat de ECID had verzorgd voor de achttien RNI-

gemeenten in Nederland, waaronder Zwolle. Van der Haar: 'Omdat Zwolle het belang van bewustwording en controle inziet, heeft ze al verschillende cursussen georganiseerd voor kleinere buurgemeenten. De training voorziet duidelijk in een behoefte aan kennis en de animo is groot.'

Praktische handvatten

De training beslaat één dagdeel. Dat is te kort om het hele spectrum van identiteitscontrole te behandelen, weet Van der Haar. 'Daarom sturen we op bewustwording. Medewerkers moeten beseffen dat identiteitsfraude ook aan de balie wordt gepleegd en wat ze ertegen kunnen doen. Na een theoretische inleiding laat de KMar hen daarom in het tweede deel van de middag oefenen met echte en valse documenten en geeft hun praktische handvatten.'

Een van de trainingen leverde een fout document op, vertelt Van der Haar. 'Kort daarvoor was in een kleinere buurgemeente een man aan de balie gekomen voor een eerste inschrijving in de BRP. Hij was geboren in Marokko, maar had een Roemeense ID-kaart. De baliemedewerker had er geen goed gevoel over, vroeg door en zette de antwoorden af tegen de informatie op het document. Ze maakte een kopie van de ID-kaart en maakte met de man een vervolgspraak.'

'Toen ze vervolgens de kopie meenam naar de training, werd uit de machine-leesbare strook duidelijk dat het om een vals document ging. De man kwam naar zijn vervolgspraak, werd gearresteerd en het land uit gezet, met een inreisverbod van tien jaar.'

Opstapje

'De training is een opstapje naar de opleidingsstructuur die door project Naar Betrouwbare Persoonsgegevens is ontwikkeld. Gelukkig beseffen steeds meer bestuurders dat de focus van onze dienstverlening verschuift naar controle en handhaving. Dat komt doordat burgers allerlei gemeentezaken online kunnen regelen en aanvragen. Toch moet het belang van investeren in opleidingen steeds opnieuw worden onderstreept. Daar is onze eigen burgemeester als ambassadeur identiteitsfraude ook druk mee bezig.'

Colofon

Teksten

Josee Koning (De Taalscholver), Maarten Brackel, Jacqueline van Klaveren

Vormgeving

JJ Creative

Fotografie

(o.a.) Martin Hoogmoed

Tekening

Jan Bottelier

Drukwerk

Colorworks

Meer informatie

Deze krant is een uitgave van het project Aanpak Fraude. De opdrachtgever van het project is het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het project wordt uitgevoerd bij ICTU.

Meer informatie over het project Aanpak Fraude: www.ictu.nl/aanpakfraude

Heeft u vragen? aanpakfraude@ictu.nl
Volgt u ons al op Twitter? [@aanpakfraude](https://twitter.com/aanpakfraude)